

Otázka: Geopolitické změny v Evropě

Předmět: Zeměpis

Přidal(a): zin.c

Revoluce na Východě

Ačkoliv „barevné revoluce“ v Gruzii a na Ukrajině nenaplnily všechna očekávání, zahájily nicméně proces transformace státního aparátu a společnosti. Proč je tedy Evropská unie tak málo odhodlaná přitáhnout tyto dvě země do své sféry vlivu? Možných viníků je celá řada. Mezi prvními jsou místní politické elity. Na Ukrajině jim chybělo odhodlání transformovat vítězství z Majdanu [náměstí v Kyjevě, kde se konala během oranžové revoluce v roce 2004 shromáždění] do programu reform. V případě Gruzie byl úspěch vnitřních reform naopak zdrojem přílišné sebedůvěry, která se ukázala být v důsledku rozhodnutí jít do války proti Rusku fatální, ale také kvůli nastolení autorativního režimu v jeho „sametové verzi“.

Studená válka stále dotváří evropskou politiku

Tyto dva přístupy poskytují skvělé alibi západním elitám, které soudí Gruzii a Ukrajinu nejen podle kritérií vnitřních změn, ale zejména – navzdory všem deklaracím – podle geopolitických kritérií. Geopolitika je právě viníkem číslo dva. Sousedství Ruska, které považuje země bývalého Sovětského svazu stále za součást své sféry vlivu, Evropu účinně odrazuje od toho, aby se v záležitostech regionu angažovala. „Studená válka“ jako stav myslí evropskou politiku formuje i nadále. A konečně, třetím viníkem je i „Projekt“, neboli Evropa, která aspiruje na stále omezenější unii z hospodářského i politického hlediska.

Její rozšíření o nové státy tedy musí brát v úvahu kapacitu a vůli dotyčných zemí participovat na takto definovaném projektu a podřídit se pravidlům postupně vytvořeným a nastoleným zakladatelskými zeměmi. V opačném případě tito noví „záškodníci“ členové jen posílí tábor

východní periferie, konsolidujíc tak její schopnost zastavit postup projektů vypracovaných centrem a pro centrum. Z tohoto pohledu se Gruzie i Ukrajina jeví jako možné zdroje potíží. Ale nesmíme zapomenout na to, že podobné problémy zaznamenaly i země střední Evropy ve chvíli jejich odchodu z vojenských struktur Varšavské smlouvy a Rady vzájemné hospodářské pomoci (RVHP). Tedy až na dva rozdíly.

Poláci, Češi, Maďari - poslouchání i ponižování

Naše postkomunistické elity nebyly tolik sovětizované jako ty na Ukrajině a navíc jsme měli silnou elitu, která se rekrutovala z řad Solidarity. Na naší straně též byla historie. Díky tomu byl hlas Poláků, Čechů a Maďarů lépe slyšet a zároveň to působilo jako zdroj bezmezného odhodlání klepat na brány Západu. Navzdory všemu se na nás pohlíželo víceméně tak, jak dnes sami pohlížíme na Východ: jako na hordu necivilizovaných chudáků, vypočítavců, kteří chtějí sabotovat bezpečnost a prosperitu, kterou Západ po řadu desetiletí budoval.

Zkrátka řečeno, jako na barbary neschopné porozumět vyššímu rozumu. A zcela jistě pak zbavených porozumění tomuto fenoménu evropské integrace a touze se v tomto procesu rozpustit. Naopak naše geopolitická situace byla v době vystoupení ze socialistického bloku horší. Rusko bylo v té době mnohem nepředvídatelnější zemí. Byla to upadající supervelmoc, avšak stále schopná nám uštědřit nové rány. Vůči této nepřízni osudu jsme uspěli. Proč tomu tak nebude i v Gruzii a na Ukrajině? Odpověď je třeba hledat v čase, který uplynul od roku 1989 a která řadu věcí změnila.

Evropa už se nevidí jako supervelmoc

„Barevné revoluce“ nejsou prodloužením Podzimu národů z roku 1989, ačkoliv jejich podoba a rétorika nám mohou naši zkušenost připomínat. Tyto revoluce se zrodily za jiných okolností, vnitřních i vnějších, a nevyvolaly geopolitické změny ve světovém měřítku, ale jen na podregionální úrovni. Nezměnily tedy politický kontext v Evropě a pouze jej adaptovaly na nové okolnosti. Rozšíření Unie, které před několika lety definoval profesor Jan Zielonka (profesor evropských studií na Oxfordské univerzitě) jako neoimperální projekt, podle kterého byly klíčovými otázkami moc a přístup do nových zemí, tak z hlediska současného východního sousedství EU postrádá smysl.

Na rozdíl od 90. let Evropa postupně opouští vizi sebe sama jako velmoci. Lze tedy od ní stěží

očekávat pokračování procesu, kterým by mohla tuto moc posílit. Tento přístup se projevuje u kandidátů tak, že si uvědomují, že život je možný i bez Evropské unie a bez NATO. Hlavní orientace ukrajinské politiky se vyvinuly bez dopadů evropského faktoru. Ukrajinský stát se zkonsolidoval mimo evropskou integraci a členství v NATO. V případě Gruzie byla situace trochu jiná, ale prohraná válka s Ruskem spolu s neschopností Evropy a Spojených států může mít na současnou politickou identitu Gruzie mnohem významnější vliv, než postulát plné integrace se Západem, který měl podporu před rokem 2008.